

صندوق‌های بازنشستگی است. بحث رانت، فساد و حیف و میل درون صندوق‌ها، ساختار نامناسب، عدم شفافیت، مسائل درونی صندوق‌ها است که در کنار عوامل بیرونی، وضعیت موجود را رقم زده است. عوامل بیرونی و داخلی ما را به شرایط کنونی در صندوق‌های بازنشستگی رسانده است.

◀ اگر علت مشکلات مشخص است، آیا راهکار حل آنها هم مشخص است؟ چرا سیاست‌هایی برای جلوگیری از تشدید مشکل صندوق‌ها اجرا نشده تا به بحران نزدیک نشویم؟ راه حل‌هایی ارائه شده اما معتقدم مشکل را حل نمی‌کند. در دهه‌های گذشته و اخیر، اصلاحاتی جهت بهبود عملکرد صندوق‌ها اتفاق نیفتاده است. این موضوع هم مزید بر علت شده تا ناترازی صندوق‌ها مدام تشدید شود. متأسفانه ناترازی صندوق‌ها به دولت تحمیل شده است. امسال ۱۷ درصد بودجه عمومی دولت صرف کمک به ۴ صندوق بازنشستگی شد.

◀ چرا تزریق منابع دولتی کمکی به حل مشکل نکرده است؟

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، مجموع صندوق‌های بازنشستگی بیش از ۶۲۱ هزار میلیارد تومان از بودجه عمومی را به خود اختصاص داده‌اند که بخش زیادی از آن برای جبران کسری صندوق‌های بازنشستگی است. به جز سازمان تأمین اجتماعی و صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، سایر صندوق‌های بازنشستگی، بخش قابل توجهی از منابع خود را از بودجه عمومی تأمین کرده و کاملاً به بودجه دولتی وابسته هستند. با این روند در سال‌های آینده ناترازی صندوق‌های بازنشستگی تشدید می‌شود. اگر روند تخصیص بودجه عمومی به صندوق‌های بازنشستگی تداوم داشته باشد در پنج سال آینده نصف بودجه دولت باید صرف صندوق‌های بازنشستگی شود. معتقدم با فرارسیدن زمان بازنشستگی متولدین سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۶۵، بین سال‌های ۱۴۰۵ تا ۱۴۱۵، بحران صندوق‌های بازنشستگی را خواهیم داشت.

در این ۱۰ سال روند ناترازی صندوق‌ها مدام تشدید خواهد شد. متولدین سال‌هایی که ذکر شد هنوز پرداخت‌کننده حق بیمه هستند و در سال‌های آینده به جمع بازنشستگان افزوده می‌شوند. افزایش ۵ سال سن بازنشستگی در قانون برنامه هفتم نیز نهایتاً ۳ تا ۵ سال بحران صندوق‌ها را به تأخیر می‌اندازد و مسأله‌ای را حل نمی‌کند. روند بحران‌آفرینی صندوق‌ها از سال‌های آینده تصاعدی است.

◀ جداسازی وابستگی صندوق‌ها از بدنه دولت، می‌تواند از ورود آنها به شرایط بحرانی جلوگیری کند؟

خیر خصوصی‌سازی راهکار نهایی نیست. به نظر من مدیریت کارآمد در حال حاضر لازمه ورود به موضوع بحران صندوق‌ها است. بحث‌ها و قوانینی برای حل مشکلات صندوق‌ها ارائه شده اما راهکار نهایی نیست. مثلاً این بحث در حال حاضر در مجلس مطرح است که صندوق بازنشستگی کشوری کاملاً تحت اختیار دولت قرار بگیرد و بنگاه‌های متعلق به این صندوق، به عنوان طلب صندوق تأمین اجتماعی از دولت، به صندوق تأمین اجتماعی منتقل شود. این اقدام فقط صورت مسأله را پاک می‌کند و عملاً مشکل را حل نمی‌کند. یعنی مسأله را از صندوق بازنشستگی کشوری بدون اینکه حل شود به صندوق تأمین اجتماعی منتقل می‌کنیم چون مشمولین ذیل صندوق بازنشستگی تأمین اجتماعی چندین برابر بیشتر از مشمولین صندوق بازنشستگی کشوری است. دوراهکار فعلی، پاک کردن صورت‌مسأله است.

◀ سیاستگذار برای حل مشکل صندوق‌ها و کاهش ناترازی منابع آنها چه مسیری را پیش رو دارد؟

اولین مسأله در مورد موانع رفع بحران صندوق‌های بازنشستگی این است که

بین سال‌های ۱۴۰۵ تا ۱۴۱۵، بحران صندوق‌های بازنشستگی را خواهیم داشت.

در این ۱۰ سال روند ناترازی صندوق‌ها مدام تشدید خواهد شد. متولدین سال‌هایی که ذکر شد هنوز پرداخت‌کننده حق بیمه هستند و در سال‌های آینده به جمع بازنشستگان افزوده می‌شوند

دولت‌ها چرا به موقع مشکل را شناسایی نکردند و جلوی فاجعه را نگرفتند؟ مسئولان مرتبط باید پاسخگوی اقدام خود در عملکرد صندوق‌های بازنشستگی باشند. اگر مسئولان قبلی پاسخگو نباشند، مسئولان فعلی و بعدی هم پاسخگو نخواهند بود. چرا مسئولان پاسخگوی مشکلات نیستند؟ چون بنگاه‌های صندوق‌های بازنشستگی عمدتاً حیاط خلوت بوده است. در ۲۰ سال گذشته مزایای عجیب برای مدیران صندوق‌ها و بنگاه‌ها در نظر گرفته شده که خود زمینه ایجاد مشکلات صندوق‌هاست.

برای حل مشکل صندوق‌ها، اولین اقدام این است که تصویر روشنی از وضعیت صندوق‌ها داشته باشیم. هیچ تصویر روشنی از منظر دارایی، هزینه، مطالبات و بدهی صندوق‌ها نداریم، البته اعدادی اعلام می‌شود ولی معتقدم هیچ کدام از این اعداد با واقعیت همخوانی ندارد. با اطلاعات غلط نمی‌توان به سراغ حل مشکل برویم. این اولین گام برای حل مشکل است. موضوع دیگر برای شروع روند حل مشکلات صندوق‌ها این است که از استخدام‌های بی رویه جلوگیری شود. با وجود مشکلات مالی صندوق‌ها، در بدنه صندوق استخدام‌های سفارشی همچنان ادامه دارد. این استخدام‌ها مانند استخدام شرکتی، در آینده فاجعه ایجاد می‌کند و سیلی از افراد در آینده به دولت اضافه می‌شوند.

استخدام به صورت بی حساب و کتاب و در حجم گسترده از گذشته شروع شده و همچنان ادامه دارد. موضوع دیگر برای حل مشکل صندوق‌ها، ایجاد ثبات مدیریتی است. وقتی می‌خواهیم عملکرد صندوق‌ها پایدار باشد، باید ثبات مدیریتی در آنها ایجاد شود.

◀ شما تأکید دارید ارائه راهکار برای حل مشکل صندوق‌های بازنشستگی پیش‌زمینه‌هایی نیاز دارد؟

بله. شناخت دقیق مسأله جزئی از راهکار است. برای حل مسأله باید ابتدا آن را تشخیص دهیم، درون ارائه راهکار و راه حل، خود مسأله هم هست. معتقدم هرگونه استخدام دولتی آن هم به شکل گسترده مشکل را تشدید می‌کند.

دخالت‌های بیرون از صندوق مانند انتصابات مسأله است. تا زمانی که شرایط شبه دولتی بر عملکرد صندوق حاکم باشد مسأله حل نمی‌شود. پایداری به نظام اداری و استخدامی، ثبات مدیریتی و شفافیت عملکرد صندوق‌ها بخشی از راهکارهاست. در اقتصاد چالش‌ها و مشکلاتی وجود دارد که دامن صندوق‌ها را هم گرفته است؛ هر چقدر ثبات اقتصادی بیشتر باشد ثبات صندوق‌ها نیز بیشتر می‌شود. ◀